

Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка
Національний технічний університет України "КПІ"
Чернігівський національний технологічний університет

***Мова. Культура. Комунікація:
інноваційні підходи до вивчення мов та
літератур***

Матеріали VII-ї Міжнародної науково-практичної
конференції (22–23 квітня 2016 р.)

***Язык. Культура. Коммуникация:
инновационные подходы к изучению
языков и литератур***

Материалы VII-й Международной научно-
практической конференции (22–23 апреля 2016 г.)

***Language. Culture. Communication:
the Innovative Approaches to Studying
Languages and Literatures***

Papers of the 7th International Scientific and Practical
Conference (April 22–23, 2016)

Чернігів 2016

УДК 811'11 + 811.112
ББК Ш 143
Ш 143.21

Мова. Культура. Комунікація: інноваційні підходи до вивчення мов та літератур: Матеріали 7-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 22–23 квітня 2016 р.). – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. – 2016. – 198 с.

© Колектив авторів, 2016

У збірнику представлені результати сучасних розвідок у галузях лінгвокультурології, семіотики, зіставних студій, лінгвокогнітивних і лінгвопрагматичних досліджень дискурсу, методики викладання мов і літератур, літературознавчого аналізу текстів, прикладних аспектів мовознавства.

Організаційний комітет:

В. О. Дятлов, перший проректор ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, проректор з науково-педагогічної роботи, доктор істор. наук, професор, **голова оргкомітету**;

О. О. Борисов, кандидат філол. наук, доцент, завідувач кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, **співголова оргкомітету**.

Члени оргкомітету:

А. А. Калита, доктор філол. наук, професор кафедри теорії, практики та перекладу французької мови ФЛ НТУУ "КПІ";

М. Б. Столяр, доктор філос. наук, професор, завідувач кафедри філософії та культурології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

І. О. Гаценко, кандидат філол. наук, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін ЧНТУ.

Редакційна колегія:

О. Г. Васильєва, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Деркач, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

О. С. Конотоп, кандидат пед. наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Репех, кандидат філол. наук, ст. викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Л. В. Пікун, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Л. М. Федун, канд. пед. наук, ст. викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

І. В. Ганжа, викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

*Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка
(Протокол № 6 від 16.03.2016 р.).*

ВЕРБАЛЬНИЙ ТА НЕВЕРБАЛЬНИЙ ХЕДЖИНГ У ПРОГНОСТИЧНОМУ КРЕОЛІЗОВАНОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО МЕТЕОПРОГНОЗУ)

The research is dedicated to the study of English prognostic discourse in contemporary linguistics. Verbal and non-verbal hedging in creolized meteorological text is under analysis. Both types of hedges are considered to be illocutionary indicators to implement communicative intentions of vagueness within English weather forecast.

У фокусі нашого дослідження знаходиться прогностичний дискурс, який об'єднує тексти з прагматичною темпоральною установкою майбутнього, що містять прогноз як тематичне ядро. Вивчення прогностичного типу дискурсу передусім має практичну цінність, оскільки він пов'язаний з конструюванням знань про майбутнє і створенням умов, при яких людина покращує або змінює модуси свого існування [2, с. 442]. У сучасному мовознавстві дослідження прогностичних текстів має дещо епізодичний характер та представлене роботами О. І. Таюпової [6], О. Р. Савіцкайте [5], А. А. Князевої [3], Е. Е. Анісімової [3] та ін.

Існує думка, що прогнозуючи майбутнє, можна значно знизити похибку у його визначенні, з іншого боку, сучасний рівень розвитку знань не дозволяє домогтися гранично точного прогнозування [2, с. 141]. Прогностичний текст не може містити стовідсотково достовірної інформації, адже жоден на планеті не наділений даром абсолютного передбачення. Це дає нам право стверджувати, що автори текстів цього типу часто апелюють до такої комунікативної стратегії, як хеджинг, направленої на зменшення категоричності висловлення, ухилення від відповідальності за певну інформацію або редукацію іллокутивної сили сказаного [8]. Відтак, ми ставимо собі за мету виявити та дослідити основні хедж-структури, що були застосовані при створенні прогностичного тексту.

На сьогодні існує велика кількість прогностичних текстів, що функціонують у культурному просторі будь-якої національної мови, у тому числі й англійської: 1) тексти щодо пророкування майбутнього (віщування, пророцтва, передбачення, гадання тощо); 2) футурологічні тексти (політичні, економічні, соціологічні та інші види прогнозів); 3) метеорологічні прогнози (прогнози погоди); 4) гороскопи [5, с. 8].

Відповідно до інформаційного коду, серед прогностичних текстів розрізняють: вербальні, невербальні та креолізовані тексти. Під останніми розуміємо тексти, де поряд з вербальними мовними засобами застосовуються іконічні – малюнок, зображення, символ, таблиця, а також засоби інших семіотичних кодів (колір, шрифт та ін.) [1, с. 3]. Відтак, *об'єктом* нашої розвідки є англomовний креолізований метеорологічний прогноз, що містить спрямовану на майбутнє інформацію, представлену як вербально, так і невербально.

Метеорологічні прогнози з'явилися у глибокій давнині: люди розуміли практичну користь від спостережень за природою та станом погоди, відповідно, виникали численні народні прикмети [4]. У наш час метеопрогнози, як відомо, зустрічаються у друкованих виданнях, на різноманітних веб-сайтах, призначених для широкої аудиторії, на телебаченні тощо. Вагомим компонентом структури метеопрогнозу виступає іконічна частина, яка є облігаторною, наразі, вербальна частина покликана розшифрувати її [5, с. 16].

Проаналізувавши метеопрогнози, взяті з англomовних веб-сайтів та теленовин методом суцільної вибірки [7; 9], ми виявили велику кількість часто вживаних вербальних хедж-маркерів: 1) вищий та найвищий ступені порівняння прикметників (*hotter, much more warmer, the strongest wind, less cooler than*); конструкція *to be going to*; 3) градуальні кваліфікатори (*blizzard on the most territory, some / few scattered clouds, a bit foggy, dry and partly windy, rather/very cold, approximate freezing level*); 4) мовленнєві стереотипи зі значенням невизначеності (*plenty of showers, in particular*); 5) модальні дієслова або прислівники (*maybe some patchy rain, possible another breaks of rain*); мовленнєві стереотипи модусу припущення (*let's hope for, another ... day is expected*). Підкреслимо, зокрема, що деякі з них виконують функцію хеджів лише у наявному типі тексту та є нейтральними за інших умов.

Беручи до уваги той факт, що матеріалом нашого дослідження є саме креолізовані тексти, була здійснена спроба поряд з вербальними хеджами виявити невербальні. Останні, враховуючи їхню природу, представлені імпліцитно та мають вербальні хедж-відповідники, що їх тлумачать, виражаючи думку упорядників прогнозів. Серед невербальних хедж-маркерів, що функціонують у англomовному метеопрогнозі ми виділили наступні:

I. *Малюнки* є найбільшою групою за кількістю інформації, що їх пояснює. Наприклад, сонцю без проміння відповідають такі вербальні хеджі: *it's going to be another hot and sunny, clear on the most territory, mostly sunny, few scattered clouds*; сонцю з хмарами – *some breaks of clouds, a bit sunshine, dry and partly cloudy, broken clouds*; краплинам дощу різної кількості – *maybe some patchy/ light rain, possible another breaks of rain, plenty of showers*.

II. *Символи* зазвичай представлені векторами сили та напрямку вітру різної величини, що направлені у різні боки в залежності від того, звідки дме вітер. Поряд з ними часто розміщені назви сторін світу *ESE (east-south-east), NE (north-east), ENE (east-north-east)* тощо, але напрям стрілки строго фіксований та не відображає повної картини погодних умов. У телепрогнозах подібні вектори супроводжуються тлумаченнями: *wind generally light, moderate / fresh / light wind* тощо.

III. *Цифри* зображуються через дефіс, що відображає можливе коливання температурного режиму, та тлумачаться наступними хедж-відповідниками: *temperature is still on the stage of double figures / is around ... / is widely up into ... / stays at about ... or ... / is with its highest to ... degrees*. Якщо цифра лише одна, то поряд з нею, як правило, присутня примітка *max* або *min*, що знову ж таки відповідає ймовірним показникам граничної максимальної та мінімальної температури відповідно.

IV. *Кольори*. Метеопрогнози завжди супроводжуються широким спектром кольорів, проте до невербальних хеджів можемо зарахувати лише деякі: червоний, жовтий, білий, синій. Наприклад, максимальну та мінімальну температуру взимку зображують жовтим та синім кольорами відповідно (кольори слугують фоном для числових позначень, або самі числові позначення написані певним кольором). Відтак, максимальній температурі влітку відповідає червоний, а мінімальній жовтий. Колір хмар

у залежності від інтенсивності опадів також коливається від темно-синього до білого.

Таким чином, можна зробити висновок, що невід'ємною складовою креолізованого тексту є хеджинг, у його вербальному та невербальному втіленні. Невербальний хеджинг у англомовному метеопрогнозі має дещо лакуарну природу та не охоплює всього розмаїття вербальних відповідників. Серед невербальних хедж-маркерів були виділені такі компоненти письмової комунікації, як малюнки, символи, цифри та кольори.

Література

1. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов): [Учеб. пособие для студ. фак. иностр. яз. вузов] / Е. Е. Анисимова. – М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 128 с.
2. Гневашева В. А. Прогнозирование экономики: понятия и история / В. А. Гневашева // Гуманитарные науки: теория и методология. – 2005. – № 2. – С. 141–144.
3. Князева А. А. Англоязычные прогностические тексты: структура, семантика, прагматика: дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 04. / Князева Анастасия Алексеевна. – Самара, 2011. – 200 с.
4. Примпогода. – Из истории предсказания погоды: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://primpogoda.ru/articles/prosto_o_pogode/iz_istorii_predskazaniya_pogody/ – Дата доступа: 30.03.2016.
5. Савицкайте Е. Р. Дискурсивные характеристики прогностических текстов (на материале немецких гороскопов): дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 04. / Савицкайте Елена Романовна. – Воронеж, 2006. – 239 с.
6. Таюпова О. И. Коммуникативно-прагматическое варьирование в малоформатных прозаических текстах современного немецкого языка: дис. ... доктора филол. наук: 10.02.04 / Таюпова Ольга Ивановна. – Москва, 2005. – 404 с.
7. BBC Weather: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bbc.com/weather/> – Дата доступа: 30.03.2016
8. Lakoff R. Hedges: A Study in Meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts / R. Lakoff // Papers from the Eighth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society. – Chicago: Univ. of Chicago Press, 1972. – P. 183–228.
9. Weather today for USA: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.weather-forecast.com/locations/Usa/metars/latest>. – Дата доступа: 30.03.2016

ЗМІСТ

КОГНІТИВНИЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ МОВИ Й МОВЛЕННЯ

Колесник О. С. Неологічна ноєматика в аспекті міфосеміотики	3
Питина С. А. Межкультурний комунікативний дисонанс.....	7
Борисов О. О. Перцептивний аспект діалогічної взаємодії (на матеріалі британського та українського дискурсу).....	10
Васильєва О. Г. Реалізація можливих світів в американських анімаційних серіалах для дітей ("Ведмедики Гаммі" та "Чіп І Дейл: рятівники").....	12
Ганжа І. В. Вербальний та невербальний хеджинг у прогностичному креолізованому тексті (на матеріалі англомовного метеопрогнозу).....	16
Гаценко І. Г. Жанрові особливості української народної загадки	20
Маслов О. В. Метонімія, метафора і підтекст: зв'язок системи тропів і прихованого смислу тексту.....	24
Новосельцева Н. Н. Средства реализации коммуникативной стратегии вежливости в современном английском языке	27
Ольховик М. В. Теорія "ІНШОГО" Славоя Жижека у просторі нових медіа	29
Плисов Е. В. Дискурсивний підхід в описанні мови релігії	33
Прокоп'єва Н. Н. Оценочный аспект фразеологических единиц со значением «количество» в немецком языке.....	36
Репех Н. В. Когнітивна риторика як мереологічна модель розвитку риторичної науки	40
Рубанюк Н. В. Специфика межличностных отношений участников портретного интервью	44
Слободенюк Е. А. Метафорическая концептуализация в создании образа премьер-министра Великобритании Дэвида Кэмерона в современном британском медиадискурсе.....	48
Стрельченко К. С. Фіктивний рух у представленні концепту ТАЄМНИЦЯ в сучасній англійській мові	51
Тюляндіна О. В. Особливості перекладу сучасних французьких неологізмів.....	56
Фёдоров В. В. Отражение прецизионной информации в языке китайской англоязычной газетно-журнальной публицистики.....	60
Федун Л. М. Пам'ять як компонент усного перекладу	64

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВУКОВОЇ БУДОВИ МОВИ

Калита А. А. Когнітивна модель процесів породження і декодування темпоритму усного мовлення.....	67
Деркач Н. В. Інтенаційні засоби відображення соціального статусу мовця в англійських прислів'ях з різною комунікативно-прагматичною функцією.....	71
Забужанська І. Д. Методологічні основи дослідження лінгвокогнітивних параметрів ритмічної організації поетичного мовлення (на матеріалі сучасної американської поезії).....	76
Кузьмичёва А. А. Тональные характеристики просодической структуры иронического высказывания в немецком языке	80
Марченко В. В. Закономірності інтегрованого функціонування інтонації мовлення й інтонації музики у мовленнєво-музичних творах.....	84
Sokyrska O. Prosodic organization of English refusal utterances	87

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОВ І КУЛЬТУР

Борисенко В. В. Роль кейс-методу в мовленнєвій підготовці студентів ВНЗ.....	90
Гагіна Н. В., Лось О. В. Ефективність застосування електронного навчання в іншомовній освіті.....	94
Гречок Л. М. Традиційний метод у викладанні іноземної мови.....	98
Дягель С. Н. Немецкоязычная поэзия на начальном этапе обучения немецкому языку.....	101
Іванишина В. П. Систематизація граматичних знань студентів на немовних факультетах ВНЗ з використанням засобів зорової наочності.....	105
Конотоп О. С. Сервіс відеоподкастів як засіб формування іншомовної комунікативної компетентності	113
Корнєва З. М. Місце та значення інтернет-пошуку в системі викладання іноземної мови фаху в технічному ВНЗ.....	116
Матвеева И. В. Олимпиады как способ реализации компетентного подхода в обучении иностранным языкам и культурам	119
Попсуй А. В. Використання матеріалів з країнознавства на заняттях з іноземної мови як засіб залучення учнів до іншомовної культури.....	123
Прокопенко О. І. Роль особистісно-діяльнісного підходу під час організації позакласної роботи з англійської мови учнів основної школи.....	127
Сикалюк А. И. Кооперативное обучение (Cooperative Learning) на занятиях английского языка.....	131

Сыч М. А. Современные образовательные технологии как средство воспитания поликультурной личности в вузе.....	134
Ярошук М. В. Социолингвистическая компетенция учащихся в ходе реализации международных проектов.....	138

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Колесник Е. С. Интерпретации наследия Уильяма Шекспира в русской культуре XX века	142
Колесник О. С. Інтерпретації образу блязня в шекспірівському "Королі Лірі".....	146
Савельєва М. Ю. Идея амбивалентной сущности власти в трагедии В. Шекспира "Кориолан".....	150
Столяр М. Б. Философские мотивы в трагедии Шекспира «Гамлет».....	154
Хоменко І. А. Інтерпретація радіодрами Орсона Уеллса і Говарда Коха "Війна світів" в сучасній аудіовізуальній культурі.....	157
Бахур И. Н. Рассказ Найджела Питмана «Пять современных Крузо» с позиций экокритики.....	162
Иванова В. М. Особенности беллетризованной истории Ч. Диккенса.....	166
Корухова Л. В. Библиотека Ознобишиных: автографические записи Д. П. Ознобишина-переводчика.....	170
Онищук Е. В. К вопросу о специфике перевода лирических произведений Августа фон Платена.....	173
Пікун Л. В. Моделювання зустрічі свого та чужого мультимедійними засобами у вивченні творчості Шекспіра.....	177
Росстальна О. А. Особливості репрезентації конфлікту в оповіданні Т. Гарді "Проповідник у скрутній ситуації".....	180
Сальникова Е. Г. «Ирония судьбы» героини романа С. Ахерн «Там, где ты».....	183
Титова Ю. В. Изучение художественной литературы в контексте диалога искусств: экфрасис (на примере творчества Л. М. Леонова).....	186